

מוסדות
**דרבי
תורה**

בנשיאות מרן הגאון
רבי **אשר וייט שליט"א**

שיעור מרן הרב שליט"א

קונטרס שבועי

אגדה

זיסעו מרפידים

הלכה

חיילים שחרגו בשוגג בחבריהם
או חטופים האם צריכים כפרה

פרשת יתרו תשפ"ד

שנה כ"ה - קובץ ט"ז [תתע"א]

יד"לע"י מכון "מנחת אשר"

כל הזכויות שמורות

עריכה והוצאה לאור ע"י
מכון "מנחת אשר"

להפצת תורתו של
מו"ר הגאון רבי אשר וייס שליט"א

רחוב אהרון אשכולי 109
ירושלים

המען למכתבים:
ת.ד. 23170

Email: info@minchasasher.com

פרשת יתרו

חיילים שהרגו בשוגג בחבריהם או חטופים

האם צריכים כפרה

"לא תרצח" (שמות כ' י"ג).

לדאבון לב ולמגינת נפש במלחמה זו היו כמה וכמה חללים שפתיל חייהם נקפד מידי מוטעה של חבריהם בין מהחיילים ובין מהחטופים, והחיילים שגרמו בשגגה מוחלטת למות חבריהם שבורים ורצוצים עד דכדוכה של נפש על המכשלה שאינה אלקים לידם, וממעמקים קוראים ושואלים האם אשמים הם, ומה תשובתם ותיקון נפשם.

הנה כבר הארכתני במקום אחר במי שגרם לאיבוד נפש מישראל בדרך גרמא ובשגגה האם צריך כפרה.

במנחת אשר על מגיפת הקורונה (סימן קמ"ב וסימן קמ"ד) ובמנחת אשר בראשית (סימן צ"ג) הבאתי את דבריהם של גדולי הפוסקים בשאלות רבות, והצד השווה שבכולם במי שגרם ללא כונה או אף באונס גמור למות איש ישראל מה דינו ותיקונו.

אך טרם נרד אל העין אקדים הקדמה קצרה, בכל עבירות שבתורה לא מציינו עונש למי שעבר עליהן בשוגג, והשוגג באיסורי כרת מביא קרבן חטאת ומתכפר לו, ורק בעון רציחה מציינו שאף השוגג גולה. ויש מן האחרונים שכתבו שאין הגלות עונש אלא הצלה מיד גואל הדם, אך כבר ביארתי במק"א (מנחת אשר למס' מכות סימן ה' ומנחת אשר במדבר סימן ק"ב אות ד' – ה') דבאמת הגלות להורג נפש בשגגה הוי עונש וכפרה כשאר ענשי הגוף, ודבר זה אומר דרשני, ומה בין עבירה זו לכל שאר עבירות שבתורה.

וכבר כתב בספר החינוך (מצוה ת"י) דאין זה אלא משום חומרת עון הרציחה שיש בה השחתת עולם, וכתב הרמב"ם (הל' רוצח פ"א ה"ד) "ואין לך דבר שהקפידה תורה עליו כשפיכות דמים וכו'", ועי"ש (הל' ט"ז) שכל עבירה שיש בה חמלה על הרוצח עון חמור הוא שהרי כל המאבד נפש אחת מישראל כאילו איבד כל העולם כולו, עי"ש.

חיילים שהרגו בשוגג בחבריהם או חטופים האם צריכים כפרה

ומשו"כ אף גדולי הפוסקים לדורותיהם החמירו ביותר למי שגרם מות חבירו אף בשוגג ואף בדרך רחוקה ועקיפה, והשיתו על הרוצח תיקוני תשובה כגון צומות וסיגופים, וגם לגלות מביתם ולהיות נע ונד בארץ כמבואר לקמן.

ויש מגדולי הפוסקים שבבואם לדון במקרים השונים למדו את דינים של אלה שגרמו למות בני ישראל מדיני גלות שבתורה וכל שפטור מן הגלות אינו צריך כל כפרה, וכל שחייב היה בגלות צריך תיקוני תשובה, אך באמת אין לדמות מילתא למילתא, ואין ענין הגלות שבדברי הפוסקים לגלות שגזרה תורה על ההורג נפש בשגגה, ושונה זו מזו בתרתי, במהות הגלות ובאורכה, ההורג נפש בשגגה כגולה לעיר מקלט עד מות הכהן הגדול או עד יום מותו, אך אינו מצווה לגלות ממקום למקום ולהיות נע ונד בארץ. הגלות שהשיתו גדולי ישראל על מי שגרם למות ישראל הגבילו בזמן, יש שקצבו לשנה ויש לשלש שנים וכדומה. ובגלות זו גזרו שיהיה נע ונד בארץ וכדמצינו בקין שהרג את הבל.

ולפיכך כתבו בשו"ת רבינו חיים כהן (סימן י"ט) ובשו"ת הגרעק"א (תנינא סימן ג') שאין ללמוד זה מזה, וגדר הגלות שכתבו הפוסקים כל ענינו להביא את החוטא לצער ושברון לב ותשובה שלימה.

וכל עיקר גדר זה של תיקוני תשובה ע"י תענית וגלות וסיגופים לא מצינו בדברי חז"ל, ונתחדש ע"י חסידי אשכנז הראשונים כהרוקח וספר חסידים, וכבר הארכתי בזה במנחת אשר על מגיפת הקורונה (סימן קמ"ג), עי"ש.

והנה ראש המדברים בענין זה מהר"י וייל (סימן קכ"ה) שדן במי ששלח שליח לעסקיו והשליח נהרג בדרך, וכתב שצריך לקבל על עצמו תיקוני תשובה, והביא ראיה מהמבואר במס' סנהדרין (צ"ה ע"א) שדוד המלך נענש משום שעל ידו נהרגו כהני נוב, דואג ואחיתופל ושאלו ושלשת בניו, אעפ"י שדוד לא פשע במיתתם, וכתב שהמשלח יקבל על עצמו תענית ארבעים יום, ואם זה שנהרג בשליחותו השאיר בנים קטנים ידאג לפרנסם, וכדבריו כתב גם בבאר שבע בחידושי ל"מס' סנהדרין שם.

ובשו"ת צמח צדק להגרמ"מ קרוכמיל (סימן ו') כתב לחלק בין הא דדוד המלך שאכן גרם למותם של כל אלה אעפ"י שלא היתה לו כל כונת זדון לזה שלא גרם למות שליחו, וכדבריו כתבו עוד בשו"ת נודע ביהודה (מהדו"ק או"ח סימן ל"ד) והחיד"א בפתח עיניים (סנהדרין שם).

חיילים שהרגו בשוגג בחבריהם או חטופים האם צריכים כפרה

ועיין עוד בצמח צדק הנ"ל (סימן צ"ג) באריכות גדולה במי שיצא לדרך עם נער אחד משמשו בימות החורף ובאמצע הדרך מחמת הקור, השלג והרוח נכנסו לבית נכרי אחד כדי להינצל מצינים ופחים בדרך עיקש, ושוב החליטו להמשיך בדרכם עד שיגיעו הביתה, אך באמצע הדרך אפסו כוחותיו של הנער ולא יכול היה להמשיך בדרכו. האיש המשיך לבדו עד שהגיע העירה וסיפר לאנשים על הנער שנשאר בדרך, אך לא אמר להם את מיקומו המדוייק, ועד שמצאו את הנער הוא כבר שבק חיים לכל חי.

הצמח צדק האריך לבאר שדינו כדין אונס, ואף על פי כן בעקבות תשובת מהר"י וייל פסק שיתענה ארבעים יום רצופים, וכל יום שני בשבוע בשנה הראשונה, וכל ימי חייו יתענה בעשרת ימי תשובה ותענית בה"ב וכל ערב ר"ח, עי"ש.

והנידון הקרוב ביותר לנידון דידן מה שמצינו בכמה מקורות על מי שהרג חבירו בתאונת ירי וכפי שאפרט ואבאר.

בשו"ת הרמ"א (סימן ל"ז) במי שישב בעגלה מאחורי נער ובטעות ירה כדור בראשו של הנער והרגו, וכעין זה מצינו בשו"ת פנים מאירות (ח"א סימן פ"ה) בנערים ששיחקו ברובים ובטעות אחד פלט כדור והרג את חבירו.

ובתשובת הרמ"א כתב דכיון דהוי קרוב לאונס הוא מקיל בתשובתו, ואעפ"כ כתב שיתודה שנה תמימה בוקר וערב בכל יום, ויתענה עד אחר יוה"כ, ובכל שנה ושנה עד סוף ימיו יתענה ביום שבו הרג את הנער, ויהיה נע ונד כל השנה ולא ישן שתי לילות באותו מקום, הרי שלמעשה השית על ההורג תשובה חמורה, וכן הוא בפנים מאירות, עי"ש.

ובשו"ת רבינו חיים כהן (או"ח סימן י"ט) דן אף הוא בבעל שהרג את אשתו ביריית רובה וברח מביתו כדי להימלט ממשפט השלטון, ולא נודע לגאון פרטי הענין, והחמיר בתשובתו, עי"ש.

ואחרון חביב בשו"ת מהר"ם מלובלין (סימן מ"ד) דן באיש חולה ותשוש, שהיה מן הממונים לשמור על העיר והתאמן בקליעה למטרה ע"י רובה שברשותו, ובפתע פתאום התפרץ אדם לתוך החצר ונהרג, והיורה נפשו בשאלתו.

חיילים שהרגו בשוגג בחבריהם או חטופים האם צריכים כפרה

ועל אף שלכאורה הוי אונס גמור, פלפל הגאון בדיני גלות בכהאי גוונא, ובסוף התשובה כתב שאין להחמיר על היורה שהיה אונס גמור, והאיש חולה ותשוש, מ"מ כתב תשובה חמורה ביותר, וז"ל:

"ובראותי יותר מכדי כחו כי היה איש חולי הקלתי מעליו להתעני' ג' ימים בכל שבוע ואל יאכל כל ימי השבוע בשר ואל ישתה יין שרף חוץ משבתות וי"ט ואל ישכב על כרים וכסתות כל ימי החול ואל ילבוש כתונת כ"א אחת בחדש ואל ירחוץ ולא יחוף את ראשו כ"א פעם אחת בחדש ואל ילך לשום סעודה ואל יגלח ראשו. וכל מה שהקלתי עליו הוא בסבת שהוא איש חולי ומכאוב ולא יוכל לכתת רגליו מעיר לעיר וגם יש לו בנים ובנות המוטלים עליו לפרנסם".

והמבואר מכל הנ"ל שבני"ד שבו החיילים לא זו בלבד שגרמו בעקיפין למות יהודים אלא הרגום, יש עליהם לקבל תיקוני תשובה, וכדברי הרמ"א וככל החזיון הנ"ל.

אך באמת אין הדבר כן, ונידון דידן שאני תכלית השינוי, דהלא חיילים אלה נלחמים מלחמת מצוה ועשו מה שעשו במסגרת תפקידם להלחם באויב ולהגן על עצמם ועל חבריהם, וכבר כתב בשו"ת מהרש"ל (סימן צ"ו) באיש אחד ושמו משה שרדף אחר נער יהודי כדי לתופסו ולהענישו להפיס דעתם של נכרים שרצו לפגוע בנער משום שפשע כנגדם, וכונתו היתה להגן על הנער מפני הגויים, והנער נפל למותו בבורחו ממנו, וכתב המהרש"ל שאין ר' משה צריך כפרה כלל כיון שכונתו היתה לטובת הנער היהודי כדי להצילו, ואם נכביד על מצפוננו של ר' משה אתה מכשילן לעתיד לבא, שימנעו מלהציל מחשש שמא יגרמו למות ולנזק בנסיונות ההצלה. והביא מה שכתב האור זרוע דהמציל מן הדליקה וחילל את השבת אין צריך כפרה מחשש שימנעו מלהציל, עי"ש.

וכעין דברי המהרש"ל כתב החתם סופר (שו"ת או"ח סימן קע"ז) לגבי משרתת יהודיה שהתעלפה ובעלת הבית רצתה להשקות אותה ביי"ש כדי לעוררה מעלפונה ובטעות שלחה ידה לכד של נפט רעיל ושפכה לתוך פיה ומתה, וכתב החתם סופר לפורה מכל אחריות מדין מתעסק, ושוב כתב דכיון שהתכוונה להציל אין להעמים עליה יותר מדי מחשש שאתה מכשילן לעתיד לבא, עי"ש.

וק"ו בנידון דידן שחיילים אלה נמצאים כל רגע בסכנת מות במלחמה אכזרית מול אויב אכזרי הזומם להרוג, להשמיד ולאבד. וחובתם העליונה להגן על עצמם ועל

חיילים שהרגו בשוגג בחבריהם או חטופים האם צריכים כפרה

חבריהם, וכל עיכוב של רגע כמימרא יכול לגרום אסון, וכל כה"ג הו"ל כאונס גמור, וכיון דבמצוה וחובה עסקינן, אי"צ כפרה.

וביותר יש לחשוש שאם נכביד על החיילים בתיקוני תשובה, ישברו ברוחם ולא יוכלו להמשיך ולהלחם בעוז רוח בחששם פן יכשלו בעבירה שבידם, ומשום כ"ז נראה לכאורה שאינם צריכים כל תיקון.

אך לכאורה יש להוכיח דאף מי שעוסק במצוה ובהצלת הנפש ממש, אם הרג את הנפש חייב גלות ולא חיישינן שמא אתה מכשילן לעתיד לבא, דהנה איתא בשו"ע (יו"ד סימן של"ו סעיף א'):

"נתנה התורה רשות לרופא לרפאות, ומצוה היא, ובכלל פיקוח נפש הוא, ואם מונע עצמו, הרי זה שופך דמים, ואפילו יש לו מי שירפאנו, שלא מן הכל אדם זוכה להתרפאות. ומיהו לא יתעסק ברפואה אא"כ הוא בקי, ולא יהא שם גדול ממנו, שאם לא כן, הרי זה שופך דמים. ואם ריפא שלא ברשות בית דין, חייב בתשלומין, אפילו אם הוא בקי. ואם ריפא ברשות ב"ד, וטעה והזיק, פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים. ואם המית, ונודע לו שישגג, גולה על ידו".

הרי לן דאף על פי שבמצוה גדולה הוא עוסק, מ"מ אם הרג בשגגה חייב גלות וצריך כפרה, ולא חיישינן שמא אתה מכשילן לעתיד לבא.

ובביאור הגר"א (שם סק"ו) כתב שמקור הלכה זו בתורת האדם להרמב"ן בשם התוספתא (ב"ק פ"ט ה"ג), וז"ל הרמב"ן (תורת האדם ענין הסכנה, עמוד מ"א בהוצאת מוסד הרב קוק):

"רופא אומן שרפא ברשות ב"ד והזיק ה"ז גולה". (אמנם ברוב הגירסאות שתח"י יש שם גירסא שונה).

אך לכאורה דברי התוספתא סותרים את המבואר במס' מכות (ח' ע"א) דאב המכה את בנו, ורב המכה את תלמידו ושליח בית דין שהרגו בשוגג פטורין מגלות כיון שבמצוה עוסקין, ומאי שנא רופא שחייב.

ושתי תשובות בדבר:

חיילים שהרגו בשוגג בחבריהם או חטופים האם צריכים כפרה

א. כתב הכהן הגדול מאחיו הגרמ"ש באור שמח (הל' רוצח פ"ה ה"ו) דבאמת פליגי התוספתא וגמ' דידן, וכיון שפסק הרמב"ם (הל' רוצח פ"ה הל' ה' – ו') דבהכאת מצוה אינו גולה וכהא דרב ואב המכים תלמידים ובנם וכן שליח בית דין, הוא הדין שרופא שהרג אינו גולה.

והאור שמח תמה על השו"ע שהעתיק את התוספתא, אף שהרמב"ם פסק כאבא שאול לפטור הכאה של מצוה, עי"ש.

ב. ולעומתו כתב בערוך השלחן (יו"ד סימן של"ו סעיף ב') דאין הרופא גולה אלא אם כן גרם למות החולה מתוך התרשלות, אבל אם לא התרשל באמת אינו גולה, והני תלתא הוי קרוב לאונס, עי"ש.

ויש לדון בזה עוד לפי מה שכתבתי במק"א שבדיני מלחמה דחינן פיקוח נפש מפני נתחון המלחמה, ואפשר דכיון שזו דרכה של מלחמה שלמגינת לב בלתי נמנע שלפעמים נהרגים חיילים על ידי חבריהם, אף זה נדחה מפני מלחמה, ואין בזה כל עון וחטאת.

ויש לעיין בזה טובא, והלכות חמורות הן, וכהררים התלויים בשערה, בדיני נפשות.

ואף לפי כל זה נראה דבנידון דידן לא היו חיילים אלה חייבים בגלות בזמן שבית המקדש היה קיים, והוא הדין שאינם צריכים כפרה בזמן הזה.

ונראה דבשוך סערת הקרב וכאשר בסייעתא דשמיא יתפזרו ענני המלחמה והחיילים יחזרו לביתם לשלום, יש לחיילים אלה שבשגגה גמורה איבדו נפש יהודי לקבל על עצם תיקון כשלהו לעילוי נשמות ההרוגים, ובעיקר בתלמוד תורה ותפילה וצדקה לטובת נשמותיהם, כיון שבכל זאת על ידם נשפך דם נקי.

והוא רחום יכפר עון ולא ישחית.

ויסעו מרפידים

ויסעו מרפידים

"ויסעו מרפידים ויבאו מדבר סיני ויחנו במדבר ויחן שם
ישראל נגד ההר" (שמות י"ט ב').

הן פירש רבינו האוה"ח הק':

"אכן כוונת הכתוב היא להקדים ג' עניינים הם עיקרי
ההכנה לקבלת התורה שבאמצעותם נתרצה ה' להנחילם
נחלת שדי היא תורתנו הנעימה, הא' הוא התגברות
והתעצמות בעסק התורה כי העצלות הוא עשב המפסיד
השגתה ולזה תמצא כי כל מקום שיזכירנה ה' לתורה ידקדק
לומר לשון חוזק ואומץ עד גדר שימית עצמו עליה דכתיב זאת
התורה אדם כי ימות וגו' ודרשו ז"ל אין התורה מתקיימת אלא
במי שממית עצמו עליה וכמו כן רבותינו ז"ל ידקדקו
בהזכרתם לומר עסק התורה השתדלות התורה ורבים כמוהו
ועייין מה שפ"י בספרי חפץ ה' שחברתי על קצת מסכתות
הש"ס בקטנותי במאמר רבותינו ז"ל למיימינים בה וכו'
ותראה כי לא תושג ההשגה אלא בהתעצמות גדול וכנגד זה
אמר הכתוב ויסעו מרפידים לא בא להודיע מקום שממנו נסעו
שא"כ היה לו להקדימו קודם תחנותם אלא נתכוין לומר
שנסעו מבחי' רפיון ידים כמו שמצינו שדרשו כן רז"ל בפסוק
וילחם עם ישראל ברפידים ברפיון ידים ע"כ והן עתה נסעו
מבחינה זו והכינו עצמם לעבוד עבודת משא בנועם ה' והוא
אומרו ויבאו מדבר סיני, וענין שני הוא השפלות והענוה כי אין
דברי תורה מתקיימין אלא במי שמשפיל עצמו ומשים עצמו
כמדבר וכנגד זה אמר ויחנו במדבר פירוש לשון שפלות וענוה
כמדבר שהכל דורכים עליו, וענין שלישי הוא בחינת ייעוד
חכמים בהתחברות בלב שלם ותמים לא שיהיה בד בבד
שעליהם אמר הכתוב חרב אל הבדים אלא יתוועדו יחד
ויחדדו זה לזה ויסבירו פנים זה לזה וכנגד זה אמר ויחן שם
ישראל לשון יחיד שנעשו כולן יחד כאיש אחד והן עתה הם

ויסעו מרפידים

ראויים לקבלת התורה".

הרי לן שלושת יסודות ההכנה לקנין תורה, עמל ויגיעה, ענוה ושפלות, אהבת רעים ודיבוק חברים.

א

ראשית דבר, העמל והיגיעה השוברים גוף ומאירים את הנפש. וכבר אמרו חכמים (ירושלמי פאה ג' ע"א, שביעית ב' ע"ב, שבת י"א ע"א כתובות נ"א ע"א):

"כי היא חייכם, אימתי היא חייכם בזמן שאתם יגעים בה".

וכך אמרו (אבות פ"ו מ"ד):

"כך היא דרכה של תורה פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה ובתורה אתה עמל אם אתה עושה כן אשריך וטוב לך אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא".

ראה נא את דברי הרמב"ם (הלכות תלמוד תורה פ"ג הי"ב):

"אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן ולא באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד ולא שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה אמרו חכמים דרך רמז זאת התורה אדם כי ימות באהל אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו באהלי החכמים וכן אמר שלמה בחכמתו התרפית ביום צרה צר כחכה ועוד אמר אף חכמתי עמדה לי חכמה שלמדתי באף היא עמדה לי".

ונראה לבאר מאמר סתום שמצינו (שבת קמ"ז ע"ב):

"ר' אלעזר בן ערך איקלע להתם אימשיך בתרייהו איעקר תלמודיה, כי הדר אתי קם למיקרא בספרא, בעא למקרא

ויסעו מרפידים

'החדש הזה לכם' אמר 'החרש היה לבם'."

כאשר התנא הגדול רבי אלעזר בן ערך נתעסק בתענוגות במרחץ וביין, קרא "החרש היה לבם" ורמזו לו מן השמים שתענוגות עוה"ז גורמים לחרשות הלב, תחת אשר שלמה המלך התפלל "ונתת לעבדך לב שומע" (מלכים א' ג' ט'), לב שומע הוא המפתח לקנין תורה חכמה ודעת, ולעומתו לב חרש אטום הוא מלקנות תורה וחכמה, דאין התורה נקנית אלא בעמל והתענוג מחריש לבו של אדם.

ראה נא דברות קודש מאדוננו הרמב"ם (הקדמה לפירוש המשנה):

"כי תחלת השכל יצייר שחרבן הנפש בתקון הגוף ותקון הנפש בחרבן הגוף".

ונראה דמקור הדברים במס' תמיד (ל"ב ע"א):

"מה יעביד איניש ויחיה, אמרו ליה ימית עצמו. מה יעביד איניש וימות, יחיה את עצמו".

ב

היסוד השני מדת הענוה, וכבר אמרו חז"ל (תענית ז' ע"א) "תורה נמשלה למים, מה מים מניחים מקום גבוה ויורדים למקום נמוך אף דברי תורה אינם מתקיימים אלא במי שדעתו שפלה" (וראה במה שביארנו במנחת אשר שיחות על התורה פרשת חיי שרה במאמר "יפה שיחתן של עבדי אבות").

והוא שאמרו רבותינו (עירובין נ"ד, נדרים נ"ה) "אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שמששים עצמו כמדבר עליהן". ובדברי הר"ן בנדרים שם יש מקור לפירוש האוה"ח, דכתב הר"ן שבדרשה זו "נתכוין ר' יוסף להזהיר לרבא שיהא שפל רוח ביותר" הרי שפירש שהמדבר רומז לענוה ושפלות עי"ש.

וראה נא מעשה פלא בירושלמי יבמות (ס"ט ע"א):

ויסעו מרפידים

"בני סימונייא אתון לגבי ר' אמרין ליה בעא תתן לן חד בר נש דריש דייך וחזן ספר מתניין ועבד לן כל צורכינן. ויהב לון לוי בר סיס. עשו לו בימה גדולה והשיבוהו עליה. אתון ושאלון ליה הגידמת במה היא חולצת. ולא אגיבון. רקה דם. ולא אגיבון. אמרין דילמא דלית הוא מרי אולפן. נישאול ליה שאלון ליה דאגדה. אתון ושאלון ליה מהו הדין דכתיב אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת. ולא אגיבון. אתון לגבי דרבי אמרון ליה הדין פייסונא דפייסנתך. אמר לון חייכון ב"נ דכוונתי יהבית לכון. שלח אייתיתיה ושאל ליה. אמר ליה רקה דם מהו. א"ל אם יש בו צחצוחית של רוק כשר. הגידמת במה היא חולצת. א"ל בשיניה. א"ל מהו הדין דכתיב אבל אגיד לך את הרשום בכתב אמת. אם אמת למה רשום ואם רשום למה אמת. א"ל עד שלא נתחתם גזר דין רשום. משנתחתם גזר דין אמת. אמר ליה ולמה לא אגיבתינן. אמר ליה עשו לי בימה גדולה והושיבו אותי עליה וטפח רוחי עלי וקרא עליו אם נבלת בהתנשא ואם זמות יד לפה. מי גרם לך להתנבל בדברי תורה על שנישאת' בהן עצמך".

הרי לן דכאשר הגיע האמורא הגדול לוי בר סיס לישמך התנשאות (דזו פשיטא שהיה מושלם ומתוקן במידותיו הנאצלות והנעלות כמו כל רבותינו הגדולים, אלא דלפי גודל מעלת תורתו היתה בו שמך (התנשאות), מיד נשתכחה ממנו תורתו, ומשעה שהשפיל עצמו חזרה עליו כל תורתו.

וכמו שאמרו חכמים "אין התורה מתקיימת אלא במי שדעתו שפלה", וככל שהחכם משפיל עצמו תגדל חכמת תורתו.

משה רבינו שלא קם נביא כמותו בישראל ואחריו לא יקום, משה רבינו שהתורה הקדושה נקראת על שמו וכמ"ש "זכרו תורת משה עבדי", משה רבינו שהיה גדול מכל אדם, עליו מעידה התורה "והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה" (במדבר י"ב ג'). ובמקום שאתה מוצא

ויסעו מרפידים

גדולתן שם אתה מוצא ענותנותם.

שמעתי מזקנים שפעם אחת דחה החתם סופר את דברי הגאון האדיר רבי משולם איגרא שקדם לו ברבנות בפרשבורג, ובפתע פתאום נסתממו דבריו ולא יכול היה להמשיך ברצף דבריו. החתם סופר תלה זאת במה שהיה בדבריו מעין זלזול בכבוד הגר"מ איגרא ויצא לבית הקברות לבקש מחילה על קברו, ואח"כ חזר וגמר להרצות את חידושיו בפני תלמידיו.

והדברים פלאי פלאות.

וכאשר לומדים אנו סיפורי מופת אלה, כהא דרבי אלעזר בן ערך ששכח תורתו כאשר הלך לבית המרחץ וכהא דלוי בר סיסי שנשתכחה ממנו תורתו כאשר טפח רוחו עליו, מקוננת בלבנו התמיהה הגדולה, מה נענה אנן בתרייהו, והלא יום יום יושבים אנו על גבי במות גבוהות ובודאי נכשלים אנחנו בהתנשאות, ואעפ"כ אין אנו רואים שכחה גדולה למעשה, ולא כר' אלעזר בן ערך ולא כלוי בר סיסי.

אלא נראה פשוט דרק משום שתורתם מזוקקת שבעתיים, קדושה היא ונשגבה עד למעלה מהשגתנו, מושפעת היתה מכל שמץ פגם במדות ובמעלות הראויות לענקי הרוח, לא כן תורה שבפינו שרחוקה היא ממעלת תורתם כרחוק מזרח ממערב.

משל למה הדבר דומה, מי שיש בידו צנצנת של יין המשומר שעולה אלפי אלפים בשקל הקודש וכאשר הוא מוזג את הכוס לקידוש מוצא הוא שחסר קורטוב, אומר לו בנו הקטן הבה נוסיף לו קצת מים או שאר משקין כדי שיהיה הכוס מלא, גוער בו אביו הלא ביין יקר זה שאר משקין פוסלים במשהו, וכל תערובת שהיא פוסלת את טעמו המשובח, לא כן מי שיש בידו כוס מיץ ענבים השוה פרוטה, אכן ישלים את כוסו במים ונותן טעם לשבח הוא.

ינה של תורה של גדולי עולם, יין משומר הוא ובל יתערב בו זר, יין שלנו טפל הוא ואינו נפסל בקל.

ויסעו מרפידים

ג

והעיקר השלישי אהבת רעים, דיבוק חברים ופלפול התלמידים. וכבר אמר האמורא הגדול רבי חנינא (תענית ז' ע"א, מכות י' ע"א):

"הרבה למדתי מרבתי, ומחברי יותר מרבתי, ומתלמידי יותר מכולן".

יהי רצון שיהי חלקנו עמהם.

נר זיכרון

לעילוי נשמת

הרה"ח משה בן
מוה"ר יוסף דוד ז"ל
נלב"ע כ"ז סיון תשמ"ז

מרת מלכה מחלה בת
הר"ר מרדכי זיסקינד ז"ל
נלב"ע ג' אייר תשס"ו

ת.נ.צ.ב.ה.

הונצח ע"י בנו ידידנו עוז
הר"ר דוד הגר הי"ו
לום אנג'לס

